

İncir Üretimine Gelişimi ve Küresel Rekabet Gücü Analizi

Bektaş KADAKOĞLU*¹ Bahri KARLI¹ Alametdin BAYAV¹

¹Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, Isparta
* bektaskadakoğlu@isparta.edu.tr (Sorumlu Yazar)

Özet

Bu çalışmanın amacı, incir üretiminin ve ticaretinin dünyada ve Türkiye’de gelişimini ortaya koymak ve uluslararası rekabet gücünü belirlemektir. Türkiye incir üretiminde ve ihracatında dünyada ilk sırada yer almaktadır. Dünya incir üretiminin %23.30’u, ihracatının ise değeri olarak %43.09’u ve miktar olarak da %48.43’ü Türkiye tarafından gerçekleştirilmektedir. Bu nedenle incir, Türkiye’nin tarımsal üretiminde ve dış ticaretinde geleneksel olarak önemli bir üründür. Bu çalışmada Türkiye’nin incir dış ticaretinde rekabet gücü analizi 2010-2021 yılları için hesaplanmış ve analizde Balassa’nın Açıklanmış Karşılaştırmalı Üstünlük İndeksi (RCA), Vollrath’ın Görelî İhracat Avantajı İndeksi (RXA) ve Laursen’in Açıklanmış Simetrik Karşılaştırmalı Üstünlük İndeksi (RSCA) kullanılmıştır. Elde edilen indeks değerleri ortalaması RCA için 57.49, RXA için 117.03 ve RSCA için ise 0.965 olarak hesaplanmıştır. Bu indeks değerleri sonucunda Türkiye’nin incir ihracatında yüksek düzeyde karşılaştırmalı üstünlüğe, görelî ihracat avantajına ve yüksek rekabet avantajına sahip olduğu belirlenmiştir. Ancak tüm indeks değerlerine dikkate alındığında Türkiye’nin incir ihracatında rekabet gücü yüksek olmasına rağmen bu üstünlüğün yıllar itibarıyla azalış eğiliminde olduğu görülmektedir. İncirde rekabet gücünü artırıcı en önemli faktör kalite faktörüdür. Üretimden satışa kadar geçen tüm aşamalarda bilinçli üretim yapılması, temizlik ve hijyen hususlarına dikkat edilmesi, pazarlama sürecinin kısaltılması gibi uygulamaları kaliteyi arttıracaktır. Söz konusu uygulamaların gerçekleştirilmesi durumunda ürünün katma değerinin yükseleceği ve birim ihracat fiyatının da artacağı öngörülmektedir. Türkiye’nin incir ihracatında rekabet gücünü koruyabilmesi ve rekabet gücünün yükseliş eğilimine girmesi açısından bu hususların dikkate alınması önem arz etmektedir.

Anahtar kelimeler: İncir, rekabet gücü analizi, RCA, RXA, RSCA

Development of Fig Production and Global Competitiveness Analysis

Abstract

This study aims to determine the level of international competitiveness by examining the development of fig production and trade in the world and Türkiye. The competitiveness level of the fig trade, Türkiye ranks first in the world, with 23.30% of fig production and in terms of fig export value and quantity consist of 43.09% and 48.43%, respectively, which implies that it emerges as a significant product in Türkiye’s agricultural production and international trade. In this study, competitiveness analysis was calculated for the years 2010-2021 and Balassa’s Revealed Comparative Advantage Index (RCA), Vollrath’s Relative Export Advantage Index (RXA), and Laursen’s Revealed Symmetric Comparative Advantage Index (RSCA) were used in the analysis. The mean index values, namely RCA, RXA, and RSCA were calculated as 57.49, 117.03, and 0.965, respectively. As a result of these index values, it was determined that Türkiye holds a comparative advantage in fig exports, relative export advantage, and highly competitive advantage. According to all index values, it was concluded that Türkiye’s competitiveness of fig export possesses a high share, but it tends to decrease over the years. The most important factor increasing the competitiveness of figs is quality. Factors that will increase quality; Conscious production at all stages from production to sales, attention to cleanliness and hygiene, shortening the marketing period, etc. like this. If these factors are applied, the product’s added value and the unit export price will increase. It is important to consider these factors for Türkiye to maintain and increase its competitiveness in fig foreign trade.

Keywords: Fig, competitiveness analysis, RCA, RXA, RSCA

Giriş

Türkiye sahip olduğu ekolojik yapısı ve üretim alanı bakımından meyve üretiminde kendi yeterliliği ve ihracat potansiyeli yüksek bir ülkedir (Gül ve Akpınar, 2006). Nitekim, 2020-2021 üretim döneminde ceviz, badem ve muz hariç diğer meyvelerin kendine yeterlilik oranı %100’ün üzerinde gerçekleşmiştir (TÜİK, 2022a). Meyve türleri içerisinde kendine yeterlilik dereceleri bakımından fındıktan (%552.9) sonra incir (%501.6) ikinci sırada yer almaktadır (Çizelge 1).

Meyve sektörü, Türkiye tarımsal dış ticaretinde ekonomik öneme sahip temel sektörlerden birisidir (Akpınar vd., 2006). Türkiye’nin tarımsal ihracatı bakımından, incir stratejik öneme sahip olup 2021 yılında gerçekleştirilen tarımsal ihracat toplamı içerisinde incir ihracatının payı %1.11, yaş meyve, sebze ve mamulleri ile kuru meyve ve mamulleri

toplamı içerisindeki payı ise %3.57’dir (TİM, 2022; TÜİK, 2022b).

Uluslararası ticarete ülkelerin mevcut durumlarının ortaya konulması ve dış ticaretlerinde uygulanacak politikaların belirlenmesinde rekabet gücü analizlerinin yapıldığı çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Bu bakımdan, Türkiye’de çeşitli meyve ve meyve grupları ihracatında rekabet gücünün analiz edildiği çalışmalar (Koc 2005; Bashimov 2016; Berk vd., 2016; Ketenci ve Bayramoğlu, 2018; Çelik vd., 2019; Balcı ve Giray, 2020; Bayav ve Çetinbaş, 2021; Kadakoğlu vd., 2022) literatürde bulunmaktadır.

Ayrıca Türkiye’de incir dış ticaretinin rekabet gücü analizinin yapıldığı bazı çalışmalar özetlenmiştir.

Hatırlı vd. (2004) çalışmalarında 1980-2002 yılları kuru incir ihracatında Türkiye, Yunanistan ve ABD

Çizelge 1. Türkiye’de meyve üretiminin yeterlilik derecesi (2020/2021)**Table 1.** Self-sufficiency levels of fruit production in Türkiye (2020/2021)

Ürün	Yeterlilik Derecesi	Ürün	Yeterlilik Derecesi	Ürün	Yeterlilik Derecesi
Antep fıstığı	111.9	Erik	115.6	Mandalina	224.3
Armut	119.1	Fındık	552.9	Muz	85.2
Ayva	114.6	Greyfurt	329.8	Nar	144.9
Badem	81.9	İncir	501.6	Portakal	143.8
Ceviz	80.8	Kayısı	397.6	Şeftali	125.1
Çilek	117.9	Kestane	111.0	Üzüm	137.5
Dut	101.7	Kiraz	116.9	Vişne	100.1
Elma	143.9	Limon	220.4		

Kaynak: TÜİK, 2022a

Çizelge 2. İncir üreten önemli ülkelerin incir üretim alanları (ha)**Table 2.** Production areas of major fig producing countries (ha)

Ülkeler	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016	2017	2018	2019	2020	İndeks (2001-2005=100)	Pay % (2020)
Fas	43180	45621	53504	58306	60533	61498	62969	63131	146.20	22.42
Türkiye	50320	48475	49258	49987	50330	51389	52116	53694	106.71	19.07
Cezayir	42888	47820	44718	42764	40932	39356	39438	39026	90.99	13.86
Mısır	27440	49226	28492	27779	27820	29029	26931	27797	101.30	9.87
İspanya	19359	12125	12356	12613	13564	13980	14600	15720	81.20	5.58
İran	43166	41683	46401	20370	15209	24608	18655	15217	35.25	5.41
Tunus	15720	16734	18039	15168	17774	18574	18310	13297	84.59	4.72
Suriye	10123	9489	9527	9366	9429	9422	9435	9491	93.75	3.37
Hindistan	5111	5320	5540	5650	5704	5727	5765	5803	113.55	2.06
Diğer	90930	88934	93378	93918	96449	96820	100947	101477	111.60	36.05
Dünya	305058	319806	307710	277615	277211	288905	286197	281522	92.28	100.00

Kaynak: FAO, 2022

2015).

Bulgular ve Tartışma

İncir üretimi ve dış ticaretindeki gelişmeler

Dünya incir üretimindeki gelişmeler 1961-2020 yılları arasında değerlendirildiğinde, 1961 yılında 622 157 hektar olan incir üretim alanı; incelenen dönemde %54.75 azalarak, 2020 yılında 281 522 hektara gerilemiştir. Aynı dönemde üretim miktarı ise %19.55 oranında azalarak 1 572 296 tondan, 1 264 943 tona düşmüştür. İncir üretim alanları 1961-1982 yılları arasında azalan, 1983-1990 yılları arasında artan, 1991 yılından itibaren ise tekrardan azalan bir seyir izlemiştir. İncir üretim miktarı

1961-1978 yılları arasında azalan, 1979-1986 yılları arasında artan, 1987-2016 yılları arasında sabit, 2017 yılından itibaren ise artan bir seyir izlemiştir (Şekil 1).

İncelenen dönemlerde incir üretim miktarında görülen azalışın, incir üretim alanlarındaki azalıştan fazla olmasının sebebi incir verimindeki % 77.79'luk artıştan kaynaklandığı ifade edilebilir.

Dünya incir üretim alanları 2001-2005 yılları ortalamasında 305 058 hektar iken, %7.72 azalarak 2020 yılında 281 522 hektara gerilemiştir. İncir üretim alanları bakımından %22.42'lik pay ile Fas ilk sırada, %19.07'lik pay ile Türkiye ikinci ve % 13.86'lık pay ile Cezayir üçüncü sırada yer almaktadır. İncelenen dönemler arasında incir üretim alan-

Çizelge 3. İncir üreten önemli ülkelerin incir üretim miktarları (bin ton)**Table 3.** Production quantity of major fig producing countries (thousand tonnes)

Ülkeler	2001-2005	2006-2010	2011-2015	2016	2017	2018	2019	2020	İndeks (2001-2005=100)	Pay % (2020)
Türkiye	265	241	287	305	306	306	310	320	120.75	25.30
Mısır	167	267	172	184	194	221	215	201	120.77	15.91
Fas	77	85	121	60	138	128	153	144	188.46	11.40
Cezayir	60	88	123	120	129	109	114	116	193.85	9.18
İran	79	62	73	54	50	111	130	108	137.05	8.52
İspanya	41	29	28	46	36	48	52	60	146.51	4.74
Suriye	42	45	39	38	42	38	43	47	110.15	3.68
ABD	44	39	31	30	28	28	28	27	61.43	2.14
Arnavutluk	17	18	20	21	20	24	22	22	129.84	1.73
Diğer	220	219	218	205	214	207	235	220	100.03	17.41
Dünya	1011	1093	1113	1063	1158	1222	1303	1265	125.13	100.00

Kaynak: FAO, 2022

Çizelge 5. Türkiye’de incir üretim alanı, miktarı ve verimi
Table 5. Fig production area, quantity and yield in Türkiye

Yıllar	Üretim Alanı (hektar)	Üretim Miktarı (ton)	Verim (kg/ha)
2001-2005	50320	265000	5269
2006-2010	48475	240912	4978
2011-2015	49258	286968	5824
2016	49987	305450	6111
2017	50330	305689	6074
2018	51389	306499	5964
2019	52116	310000	5948
2020	53694	320000	5960
2021	54698	320000	5850
İndeks (2001-2005=100)			
2001-2005	100.00	100.00	100.00
2006-2010	96.33	90.91	94.47
2011-2015	97.89	108.29	110.53
2016	99.34	115.26	115.98
2017	100.02	115.35	115.28
2018	102.12	115.66	113.20
2019	103.57	116.98	112.90
2020	106.71	120.75	113.11
2021	108.70	120.75	111.04

Kaynak: FAO, 2022; TÜİK, 2022c

Çizelge 6. Türkiye’de illere göre incir üretimi (ton)
Table 6. Fig production by provinces in Türkiye (tonnes)

Yıllar	Aydın	İzmir	Bursa	Mersin	Diğer iller	Türkiye
2004-2007	174031	30456	11217	8294	41078	265076
2008-2011	147504	23341	14499	9630	46218	241191
2012-2015	182295	32602	25595	7253	45955	293700
2016-2019	186245	43851	26506	7299	43010	306910
2020	183301	62347	29314	6638	38400	320000
2021	180899	68271	24899	7356	38575	320000
Pay % (2021)	56.53	21.33	7.78	2.30	12.05	100.00
İndeks (2004-2007=100)	103.95	224.16	221.99	88.69	93.91	120.72

Kaynak: TÜİK, 2022c

de dalgalı bir seyir izlemiştir. İncelenen dönemde %8.70 artarak, 54 698 hektara yükselmiştir. Aynı dönemlerde üretim miktarı %20.75 artarak, 265 bin tondan 320 bin tona, verim ise %11.04 artarak, hektara 5 269 kg’dan 5 850 kg’a yükselmiştir (Çizelge 5).

Türkiye’de 2021 yılında incir üretiminin illere göre dağılımı incelendiğinde %56.53 ile Aydın’ın ilk sırada, %21.33 ile İzmir’in ikinci sırada ve %7.78 ile Bursa’nın ise üçüncü sırada yer aldığı görülmektedir. Diğer illerin payları toplamı ise %12.05’dir. İncelenen dönemlerde Aydın incir üretimini %3.95 artırırken, İzmir’de bu artış %124.16 ve Bursa’da ise %121.99 oranında gerçekleşmiştir. Aynı dönemde Mersin’de ise incir üretimi %11.31 azalmıştır (Çizelge 6).

Dünya incir ihracat değeri 2001-2005 yılları ortalaması 175 milyon 414 bin dolar iken, 4.37 kat artış göstererek 2021 yılında 767 milyon 75 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. İhracat miktarı ise %91.72 artarak, 98 240 tondan 188 344 tona yükselmiştir. İhracat değeri bakımından 2021 yılında incir ihra-

catının %43.09’unu gerçekleştiren Türkiye, incir ihracatında 330.5 milyon dolar ile ilk sırada yer almaktadır. Afganistan %21.63’lük pay ile ikinci ve İran %5.27’lik pay ile üçüncü sıradadır. İncelenen dönemlerde ülkelerin ihracat değerleri; Afganistan’ın 38.29 kat, Avusturya’nın 26.74 kat, Almanya’nın 5.35 kat, İran’ın 5.31 kat ve Türkiye’nin 3.61 kat artmıştır. Önemli incir ihracatçısı ülkelerden Yunanistan hariç diğer ülkelerin ihracat miktarlarında da artış gerçekleşmiştir. Yunanistan’ın ihracat miktarı ise %10.38 azalmıştır (Çizelge 7).

Dünya incir ithalat değeri 2001-2005 yılları ortalaması 180 milyon 442 bin dolar iken, 4.07 kat artış göstererek 2021 yılında 734 milyon 596 bin dolar olarak gerçekleşmiştir. İthalat miktarı ise %82.65 artarak, 104 539 tondan 190 938 tona yükselmiştir. İthalat değeri bakımından 2021 yılında incir ithalatının %22.30’unu gerçekleştiren Hindistan, incir ithalatında 163.8 milyon dolar ile ilk sırada yer almaktadır. Almanya %11.16’lık pay ile ikinci ve Fransa %9.74’lük pay ile üçüncü sıradadır. İncelenen dönemlerde ülkelerin ithalat değerleri; Hindistan’ın 37.44 kat, Avusturya’nın 9.99 kat, ABD’nin

Çizelge 7. İncir ihracatı yapan önemli ülkelerin ihracat miktar ve değerlerinin gelişimi
Table 7. Development of export quantity and values of fig exporting major countries

Ülkeler	2001-2005		2011-2015		2019		2020		2021		İndeks (2001-2005=100)	
	Değer (bin dolar)	Miktar (ton)	Değer (bin dolar)	Miktar (ton)	Değer (bin dolar)	Miktar (ton)	Değer (bin dolar)	Miktar (ton)	Değer (bin dolar)	Miktar (ton)	Değer	Miktar
Türkiye	91511	51994	230111	67716	286516	84991	293555	88584	330514	91224	361.17	175.45
Afganistan	4333	2045	15302	4602	85737	12091	137919	19179	165928	26105	3829.40	1276.53
İran	7609	8196	28823	7635	48697	14038	42580	14415	40436	13609	531.42	166.04
Avusturya	1307	818	6934	1587	15569	3907	22970	5656	34951	8527	2674.14	1042.42
Almanya	4775	1624	18620	4163	19230	3872	23156	4784	25566	5050	535.41	310.96
İspanya	7449	5533	13604	5808	20613	7568	20131	6771	25123	8069	337.27	145.83
Hollanda	8532	3009	18310	3826	18768	3774	18715	3795	25011	4310	293.14	143.24
Yunanistan	7972	3554	11495	3283	16474	3610	14092	3303	14881	3185	186.67	89.62
Diğer	41926	21467	87809	26525	103045	36659	99805	42097	104665	28265	249.64	131.67
Dünya	175414	98240	431008	125143	614649	170510	672923	188584	767075	188344	437.29	191.72

Kaynak: TRADEMAP, 2022

Çizelge 8. İncir ithalatı yapan önemli ülkelerin ithalat miktar ve değerlerinin gelişimi
Table 8. Development of import quantity and values of fig importing major countries

Ülkeler	2001-2005		2011-2015		2019		2020		2021		İndeks (2001-2005=100)	
	Değer (bin dolar)	Miktar (ton)	Değer (bin dolar)	Miktar (ton)	Değer (bin dolar)	Miktar (ton)	Değer (bin dolar)	Miktar (ton)	Değer (bin dolar)	Miktar (ton)	Değer	Miktar
Hindistan	4375	2366	53229	7499	96147	11939	135355	18103	163802	23286	3744.05	984.19
Almanya	25508	12308	56931	15797	63176	17917	76380	21063	81963	19725	321.32	160.26
Fransa	27809	14902	54155	16599	60929	17557	69327	21051	71541	19689	257.26	132.12
ABD	8299	5941	24084	7939	44551	12262	46414	14920	51590	15002	621.64	252.52
Avusturya	4223	5567	12486	7688	27993	9931	30048	10665	42183	10230	998.89	183.76
Birleşik Krallık	9305	3888	21743	5895	28447	7398	24645	6649	30164	7179	324.17	184.65
Hollanda	7758	3874	17745	5220	18481	4725	22109	5982	30139	6523	388.49	168.38
İtalya	12772	6269	20011	5013	26366	5237	20047	4909	27712	6037	216.97	96.30
Diğer	80392	49424	198524	58277	240991	73511	248296	80839	235502	83267	292.94	168.47
Dünya	180442	104539	458908	129929	607081	160477	672621	184181	734596	190938	407.11	182.65

Kaynak: TRADEMAP, 2022

6.22 kat, Hollanda'nın 3.24 kat ve Almanya'nın 3.21 kat artmıştır. Önemli incir ithalatçısı ülkelerden İtalya hariç diğer ülkelerin ithalat miktarlarında da artış gerçekleşmiştir. İtalya'nın ithalat miktarı ise %3.70 azalmıştır (Çizelge 8).

Dünya incir üretiminde önemli olmayan Almanya, Avusturya ve Hollanda'nın hem incir ihracatında hem de incir ithalatında yer aldığı belirlenmiştir. Bu ülkeler incir ithalatı ile iç tüketimlerini karşılamakta ve re-export (bir ülkeden alıp başka bir ülkeye ihraç etmek) yaparak ihracat geliri elde etmektedirler.

İncir üründe rekabet gücü analizi

Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük indeksine göre dünya incir ihracatında önemli ülkelerden Afganistan, Türkiye, İran ve Yunanistan'ın karşılaştırmalı üstünlüğünün yüksek olduğu belirlenmiştir. Bu ülkelere ait RCA değerleri ortalaması sırasıyla 1653.15, 57.49, 24.35 ve 12.95 olarak hesaplanmış (Çizelge 9). Afganistan'ın RCA değerinin çok yüksek olmasının sebebi ülkenin toplam ihracatı içerisinde incir ihracatının payının yüksek olmasıdır. Nitekim, 2010-2021 yılları ortalamasına göre Afganistan'ın

Çizelge 9. Balassa'nın açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük indeksi (RCA)
Table 9. Balassa's revealed comparative advantage index (RCA)

Yıllar	Afganistan	Türkiye	İran	Yunanistan	Avusturya	İspanya	Hollanda	Almanya	ABD
2010	782.19	71.95	14.06	15.07	1.20	1.60	1.45	0.48	0.75
2011	100.59	71.18	20.60	16.16	0.98	1.87	1.75	0.63	0.76
2012	1147.60	60.12	36.32	13.88	1.51	1.71	1.56	0.60	0.74
2013	1500.58	63.33	20.02	14.70	2.06	1.80	1.43	0.55	0.55
2014	1611.85	61.92	22.59	12.12	1.95	2.07	1.15	0.53	0.57
2015	1529.08	62.25	23.80	15.71	2.29	2.00	1.30	0.45	0.41
2016	1841.33	56.76	27.39	13.15	3.30	1.85	1.23	0.37	0.43
2017	2929.65	56.84	15.99	14.65	2.48	1.60	1.13	0.32	0.33
2018	2565.18	57.03	27.00	10.57	2.43	1.91	1.15	0.39	0.35
2019	3028.15	48.33	33.79	13.27	2.77	1.86	0.99	0.39	0.25
2020	1964.81	44.96	28.51	10.44	3.68	1.68	0.88	0.44	0.20
2021	836.80	35.26	22.11	5.67	4.62	1.71	1.16	0.52	0.11
Ortalama	1653.15	57.49	24.35	12.95	2.44	1.80	1.27	0.47	0.45

Çizelge 10. Vollrath'ın görelî ihracat avantajı indeksi (RXA)
Table 10. Vollrath's relative export advantage index (RXA)

Yıllar	Afganistan	Türkiye	İran	Yunanistan	Avusturya	İspanya	Hollanda	Almanya	ABD
2010	798.24	156.20	14.77	15.47	1.20	1.62	1.47	0.45	0.73
2011	100.78	150.09	21.97	16.62	0.98	1.90	1.79	0.61	0.75
2012	1177.07	118.81	40.32	14.23	1.51	1.73	1.59	0.58	0.72
2013	1558.07	137.17	21.05	15.10	2.08	1.83	1.44	0.53	0.53
2014	1694.42	135.39	24.03	12.38	1.97	2.10	1.16	0.51	0.54
2015	1615.00	135.79	25.20	16.12	2.31	2.03	1.31	0.43	0.39
2016	1977.72	114.46	29.49	13.44	3.37	1.88	1.24	0.35	0.41
2017	3401.59	114.51	16.73	15.03	2.51	1.62	1.14	0.30	0.31
2018	2902.23	112.08	28.59	10.78	2.46	1.94	1.15	0.37	0.33
2019	3518.85	89.66	36.61	13.60	2.82	1.89	0.99	0.38	0.23
2020	2471.06	78.98	30.37	10.64	3.78	1.70	0.88	0.42	0.19
2021	1067.50	61.20	23.28	5.76	4.79	1.73	1.17	0.50	0.10
Ortalama	1856.88	117.03	26.03	13.27	2.48	1.83	1.28	0.45	0.44

Çizelge 11. Laursen'in açıklanmış simetrik karşılaştırmalı üstünlük indeksi (RSCA)
Table 11. Laursen's revealed symmetric comparative advantage index (RSCA)

Yıllar	Afganistan	Türkiye	İran	Yunanistan	Avusturya	İspanya	Hollanda	Almanya	ABD
2010	0.997	0.973	0.867	0.876	0.089	0.231	0.183	-0.354	-0.142
2011	0.980	0.972	0.907	0.883	-0.009	0.303	0.273	-0.229	-0.135
2012	0.998	0.967	0.946	0.866	0.202	0.262	0.220	-0.247	-0.151
2013	0.999	0.969	0.905	0.873	0.346	0.287	0.175	-0.288	-0.288
2014	0.999	0.968	0.915	0.848	0.322	0.348	0.070	-0.303	-0.277
2015	0.999	0.968	0.919	0.880	0.391	0.333	0.129	-0.383	-0.414
2016	0.999	0.965	0.930	0.859	0.535	0.298	0.103	-0.458	-0.399
2017	0.999	0.965	0.882	0.872	0.425	0.232	0.062	-0.513	-0.509
2018	0.999	0.966	0.929	0.827	0.416	0.312	0.069	-0.442	-0.484
2019	0.999	0.959	0.943	0.860	0.469	0.302	-0.004	-0.434	-0.599
2020	0.999	0.956	0.932	0.825	0.573	0.253	-0.063	-0.393	-0.664
2021	0.998	0.945	0.913	0.700	0.644	0.261	0.075	-0.315	-0.803
Ortalama	0.997	0.965	0.916	0.847	0.367	0.285	0.108	-0.363	-0.405

yaptığı toplam ihracat içerisinde incir ihracatının payı %4.87 olmuştur. Diğer ülkelerde ise bu oran % 0.001 ile %0.157 arasında değişmektedir (TRADEMAP, 2022).

Avusturya'nın orta derecede karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu, İspanya ve Hollanda'nın zayıf bir karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu, Almanya ve ABD'nin ise karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olmadığı belirlenmiştir.

Açıklanmış karşılaştırmalı üstünlük indeksi (RCA) değerleri ile görelî ihracat avantajı indeksi (RXA) değerleri arasındaki fark ülke ve ürün ihracat değerlerinin toplam ürün ve toplam ülke ihracat değerlerinden çıkartılarak çifte sayımın önüne geçil-

miş olmasıdır. Dolayısıyla bu iki hesaplama sonuçları birbirine yakın değerler vermektedir.

Görelî ihracat avantajı indeksine göre Afganistan, Türkiye, İran, Yunanistan, Avusturya, İspanya ve Hollanda'nın karşılaştırmalı üstünlüğe sahip olduğu belirlenmiştir. Bu ülkelere ait RXA değerleri ortalaması sırasıyla 1856.88, 117.03, 26.03, 13.27, 2.48, 1.83 ve 1.28 olarak hesaplanmıştır (Çizelge 10). RXA değerleri 1'den küçük olan Almanya ve ABD'nin incir ihracatında avantajının olmadığı tespit edilmiştir.

Açıklanmış simetrik karşılaştırmalı üstünlük indeksine göre (RSCA) Afganistan, Türkiye, İran, Yunanistan'ın rekabet avantajının yüksek olduğu; Avus-

turya, İspanya ve Hollanda'nın yüksek olmasa da rekabet avantajının olduğu; Almanya ve ABD'nin ise rekabet dezavantajına sahip olduğu tespit edilmiştir (Çizelge 11).

Sonuç

Bu çalışmada dünya ve Türkiye'nin incir üretim ve dış ticaretinin gelişimi incelenmiş ve rekabet gücü analiz edilmiştir. Türkiye incir üretiminde ve ihracatında dünyada ilk sırada yer almaktadır. İncir üretim alanında ise uzun yıllar lider konumunda olan Türkiye, 2010 yılından itibaren liderliği Fas'a bırakmıştır.

İncir üretiminde Türkiye ile rakip ülkelerin RCA, RXA ve RSCA değerleri incelendiğinde Türkiye'nin Afganistan'dan sonra ikinci sırada yer aldığı tespit edilmiş olup, Türkiye'yi İran ve Yunanistan takip etmektedir. Afganistan ve İran'ın yıllar itibarıyla rekabet gücünün artış eğiliminde olduğu, Türkiye'nin rekabet gücünün ise azalış eğiliminde olduğu belirlenmiştir.

Tarım sektöründe bir ülkenin bir ürün ihracatında yüksek düzeyde rekabet gücüne sahip olabilmesi için sadece üretim miktarını artırması yeterli değildir. Diğer sektörler ile karşılaştırıldığında tarım sektörünün kendine has özellikleri bulunmaktadır. Tarım ürünleri (özellikle yaş meyve-sebze) çabuk bozulup çürüyebilen ürünler olduğu için depolanırken veya satılacağı zaman içerisinde asgari saklama koşullarının olmamasından (aflatoksin sorunu gibi) dolayı ihracattan geri dönmekte ve önemli miktarda ekonomik kayıplar oluşmaktadır.

Ayrıca Türkiye'de taze ve kuru incir üretiminde, üretimden satışa kadar geçen tüm aşamalarda bilinçli üretim yapılması, temizlik ve hijyen hususlarına dikkat edilmesi (depolama sırasında), pazarlama süresinin kısaltılması gibi hususlar ürünün kalitesini artıracaktır. Dolayısıyla söz konusu uygulamalar ürünün katma değeri yükselecek ve birim ihracat fiyatı artacaktır. Türkiye'nin incir ihracatında rekabet gücünü koruyabilmesi ve rekabet gücünün yükseliş eğilimine girmesi açısından bu hususların dikkate alınması önem arz etmektedir.

Kaynaklar

Akpınar MG, Gül M, Dağıstan E, 2006. Development and Structure of Fruit Trade in Turkey During EU Accession Process. In 7th Turkish Agricultural Economics Congress, 13-15 September 2006, 836-848, Antalya.

Balassa B, 1965. Trade Liberalization and "Revealed" Comparative Advantage. The Manchester School of Economic and Social Studies 33 (2): 92-123. doi.org/10.1111/j.1467-9957.1965.tb00050.x.

Balcı D, FH Giray, 2020. Competitive Analysis of Isparta Fruit Sector Through Diamond Model. Tur-

kish Journal of Agriculture - Food Science and Technology 8 (3): 784-792. doi.org/10.24925/turjaf.v8i3.784-792.3358.

Bashimov G, 2016. Elma İhracatında Türkiye'nin Karşılaştırmalı Üstünlüğü. Adnan Menderes Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 13 (2): 9-15. doi.org/10.25308/aduziraat.293391.

Bayav A, Çetinbaş M, 2021. Peach Production and Foreign Trade of Turkey: Current Situation, Forecasting and Analysis of Competitiveness. Anadolu Ege Tarımsal Araştırma Enstitüsü Dergisi 31 (2): 212-225. doi.org/10.18615/anadolu.1033597.

Berk A, Bal T, Uçum İ, 2016. Yaş Meyve ve Sebze Dış Ticaretinde Türkiye'nin Rekabet Durumu. XII. Ulusal Tarım Kongresi, 25-27 Mayıs 2016, 1321-1328, Isparta.

Çelik Z, Saçtı H, Adanacıoğlu H, 2019. Kiraz Dış Ticaretindeki Gelişmeler ve Türkiye'nin Karşılaştırmalı Üstünlüğü. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Tarım Bilimleri Dergisi 29 (Özel Sayı): 41-53. doi.org/10.29133/yyutbd.474794.

FAO, 2022. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Figs Production Statistics. <http://www.fao.org/faostat/en/#data/QC>. Erişim Tarihi: 03.08.2022.

Frohberg K, Hartmann M, 1997. Comparing Measures of Competitiveness. Institute of Agricultural Development in Central and Eastern Europe. Discussion Paper No: 2.

Gül M, Akpınar MG, 2006. Dünya ve Türkiye Meyve Üretimindeki Gelişmelerin İncelenmesi. Akdeniz Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi 19 (1): 15-27.

Hatırlı SA, Özkan B, Fert C, 2004. Competitiveness of Turkish Fruits in the World Market. XV International Symposium on Horticultural Economics and Management, 29 August-03 September 2004, 357-364, Berlin.

Hinloopen J, Van Marrewijk C, 2001. On the Empirical Distribution of the Balassa Index. Weltwirtschaftliches Archiv 137 (1): 1-35. doi.org/10.1007/BF02707598.

Kadakoğlu B, Bayav A, Karlı B, 2022. Türkiye'de Ceviz Üretim Projeksiyonu ve Rekabet Gücü Analizi. Meyve Bilimi 9 (1): 8-15. doi.org/10.51532/meyve.1125552.

Ketenci CK, Bayramoğlu Z, 2018. Türkiye'de Ceviz Üretiminin Rekabet Analizi. Türk Tarım ve Doğa Bilimleri Dergisi 5 (3): 339-347. doi.org/10.30910/turkjans.448387.

Koç D, 2005. Yaş Meyve ve Sebze Sektörü Ticaretini Etkileyen Gelişmeler ve Türkiye'nin Rekabet Üstünlüğü Analizi. TC Başbakanlık Dış Ticaret Müsteşarlığı İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi, Tarım Dairesi,

Ankara. 87s.

Laursen K, 2015. Revealed Comparative Advantage and the Alternatives as Measures of International Specialization. *Eurasian Business Review* 5 (1): 99-115. doi.org/10.1007/s40821-015-0017-1.

Saraçoğlu S, 2015. Türkiye Tarım Ürünlerinin Avrupa Birliği Ülkelerinin Tarım Ürünleri Karşısındaki Uluslararası Rekabet Gücü. EY International Congress on Economics II, Europe and Global Economic Rebalancing, 5-6 Kasım 2015, 1-28, Ankara.

Su M, 2005. Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne Yönelik İncir, Zeytin, Zeytinyağı ve Pamuk İhracatının Yunanistan, İtalya, İspanya ve Portekiz Karşısında Rekabet Gücünün Belirlenmesi. Adnan Menderes Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, 84s, Aydın.

TİM, 2022. Türkiye İhracatçılar Meclisi İhracat Rakamları. <https://tim.org.tr/tr/ihracat-rakamlari>. Erişim Tarihi: 06.08.2022.

TRADEMAP, 2022. International Trade Center. Trade Statistics For International Business Development. <https://www.trademap.org/Index.aspx>. Erişim Tarihi: 07.08.2022.

TÜİK, 2022a. Türkiye İstatistik Kurumu Bitkisel Üretim Denge Tabloları. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=tarim-111&dil=1>. Erişim Tarihi: 06.08.2022.

TÜİK, 2022b. Türkiye İstatistik Kurumu Dış Ticaret İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Kategori/GetKategori?p=Dis-Ticaret-104>. Erişim Tarihi: 05.08.2022.

TÜİK, 2022c. Türkiye İstatistik Kurumu Bitkisel Üretim İstatistikleri. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr>. Erişim Tarihi: 01.08.2022.

Vollrath TL, 1991. A Theoretical Evaluation of Alternative Trade Intensity Measures of Revealed Comparative Advantage. *Weltwirtschaftliches Archiv* 127 (2): 265-280. doi.org/10.1007/BF02707986